

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ซึ่งมีผลเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ลง และสถาปนากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญขึ้น โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 ขึ้น ซึ่งต่อมาได้รับการแก้ไขด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 ขึ้น โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดรูปแบบการปกครองในระบบรัฐสภาในรูปสภาเดียว โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น แต่ในวาระแรก คือภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 นี้ได้กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท คือ สมาชิกประเภทที่ 1 ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น และสมาชิกประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ซึ่งโดยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการกำหนดให้มีสมาชิกประเภทที่ 2 ขึ้นนี้ก็เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารประเทศขึ้นเป็นสมาชิกประเภทที่ 2 เพื่อปูพื้นฐานไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงกลับปรากฏว่าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงมีอำนาจคัดเลือกสมาชิกประเภทที่ 2 แต่อย่างใด เพราะคณะราษฎรได้บีบบังคับให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้งพรรคพวกของตนเป็นสมาชิกประเภทที่ 2 เกือบทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะราษฎรไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อมอบอำนาจสู่ประชาชนโดยแท้จริง แต่กลับสร้างกลไกทางการเมืองในการควบคุมรัฐสภาเพื่อรักษาอำนาจของคณะราษฎรไว้ ดังนั้น การปกครองจึงอยู่ในลักษณะของรัฐข้าราชการ หรือ อมาตยาธิปไตย เนื่องจากข้าราชการเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ก้าวเข้ามามีอำนาจทางการเมืองแต่ต่อมา รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 นี้ก็ได้รับการแก้ไขและยกเลิกไปด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 คณะรัฐประหารได้ประกาศแต่งตั้งคณะบริหารประเทศชั่วคราวขึ้น พร้อมกับประกาศให้นำรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 กลับมาประกาศใช้อีกครั้งหนึ่ง และในวันเดียวกันนี้คณะบริหารประเทศชั่วคราวได้ประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชั่วคราวขึ้นคณะหนึ่ง โดยมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจำนวน 16 คน เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 ต่อมาในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 คณะรัฐมนตรีชั่วคราวซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว ตามมาตรา 10 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 ก็ได้ประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ขึ้น มีจำนวน 123 นาย ตามที่กำหนดไว้ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้แทนราษฎรไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ขึ้น ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าในการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ในครั้งนี้ คณะรัฐประหารได้แต่งตั้งจากบุคคลในคณะรัฐประหารเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาภายหลังจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จนิวัติพระนครแล้ว คณะบริหารประเทศชั่วคราวได้ถวายคำแนะนำให้พระองค์ลงพระปรมาภิไธยในประกาศพระบรมราชโองการ 2 ฉบับ คือ ประกาศพระบรมราชโองการฉบับที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พ.ศ.2482 และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พ.ศ.2483 ตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 ไปพลางก่อน พร้อมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันดำเนินการปรับปรุงรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป และพระบรมราชโองการฉบับที่ 2 ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ 2 ไปพลางก่อน ในระหว่างที่ยังมิได้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ 1

ในการนำรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 กลับมาประกาศใช้ อีกครั้งหนึ่ง โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในบางมาตรานี้ เนื่องจาก รัฐบาลคณะรัฐประหารไม่อาจยอมรับหลักการบางอย่างใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ.2492 ได้ เช่น การที่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2492 มีหลักการในการแบ่งแยกข้าราชการประจำออกจากข้าราชการการเมืองด้วยการบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นข้าราชการประจำ ดังนั้น รัฐบาลคณะรัฐประหารจึงไม่มีฐานอำนาจในสภา นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่สภาในการควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยเฉพาะวุฒิสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของประธานองคมนตรี ซึ่งรัฐบาลคณะรัฐประหารไม่แทรกแซงในการแต่งตั้งได้ ดังนั้น วุฒิสมาชิกจึงสามารถแสดงบทบาทและใช้อำนาจในการควบคุมการทำงานของรัฐบาลได้อย่างอิสระ จากสาเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 มีวิธีการที่เป็นประชาธิปไตยเกินไปจนรัฐบาลคณะรัฐประหารไม่อาจดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการได้โดยสะดวก ดังนั้น คณะรัฐประหารจึงทำการรัฐประหารรัฐบาลของตนเองในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 เพื่อยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2492 แล้วนำรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 กลับมาแก้ไขและประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2495

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะรัฐประหารได้แต่งตั้งบุคคลในคณะรัฐประหารเข้าเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อควบคุมการร่างรัฐธรรมนูญอย่างใกล้ชิด จนกล่าวได้ว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของคณะรัฐประหาร แต่ก็มีข้อสังเกตบางประการคือ ที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ขอพระราชทานเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์เพื่อรับฟังพระกระแสเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย ซึ่งพระองค์ได้ทรงพระราชทานบันทึกพระราชวิจารณ์ และร่างรัฐธรรมนูญที่ทรงแก้ไขเป็นรายมาตรา แก่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญด้วย ในบันทึกพระราชวิจารณ์ดังกล่าวพระองค์ได้ทรงย้ำว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญ

ขอให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาโดยรอบคอบ ซึ่งภายหลังจากการเข้าเฝ้าเพื่อฟังพระราชกระแสก็ได้มีการเพิ่มบทบัญญัติบางมาตราลงไปในรัฐธรรมนูญด้วย แสดงให้เห็นว่าในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปด้วยการประนีประนอมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ฉบับนี้ ได้มีการแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติในบางมาตรา แต่โดยหลักการสำคัญยังคงคล้ายกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 คือ การกำหนดรูปแบบการปกครองในระบบรัฐสภา ในรูปสภาเดียว โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น ในวาระเริ่มแรกคือภายในระยะเวลา 10 ปี บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภทมีจำนวนเท่ากัน คือ สมาชิกประเภทที่ 1 ได้แก่ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้น และ สมาชิกประเภทที่ 2 ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้นไว้แล้วในวันที่ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 อันเป็นวันก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะบริหารประเทศชั่วคราวได้แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 123 คน นี้จากบุคคลในฝ่ายคณะรัฐประหารซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้มีบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายรัฐบาลคณะรัฐประหารสามารถแต่งตั้งข้าราชการทหารซึ่งเป็นฝ่ายคณะรัฐประหารเข้าไปเป็นฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่รัฐบาลคณะรัฐประหารซึ่งในระหว่างการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ รัฐบาลได้ใช้สมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้งเป็นฐานอำนาจของรัฐบาลในสภาฯ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดตั้ง “คณะกรรมการนิติบัญญัติตามนโยบายของรัฐบาล” ขึ้น เพื่อรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ให้เข้ามาร่วมสนับสนุนกับฝ่ายรัฐบาล ด้วยการให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการตอบแทนแก่สมาชิกที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่คล้ายกับพรรคการเมือง จากลักษณะที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติได้เช่นนี้ทำให้รัฐบาลสามารถผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้แต่ฝ่ายเดียว ดังนั้น กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลกันระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจึงไม่เกิดผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าการทำงานของคณะกรรมการชุดนี้มีทำหน้าที่คล้ายกับพรรคการเมืองในการรวบรวมเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐบาลไม่ยินยอมให้มีการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เนื่องจากฝ่ายรัฐบาลเกรงว่าหากปล่อยให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 จะไม่ให้การสนับสนุนต่อรัฐบาล หรืออาจจะมีการแยกตัวไปจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ หรือฝ่ายค้านอาจรวบรวมสมาชิกจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองโจมตีรัฐบาลได้ง่ายขึ้น ซึ่งในระหว่างนี้แม้ว่าฝ่ายค้านจะได้พยายามเสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองหลายครั้งแต่รัฐบาลก็ได้อาศัยฐานอำนาจในสภาฯยับยั้งข้อเสนอของฝ่ายค้านมาโดยตลอด แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลคณะรัฐประหารต้องการจะรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ในกลุ่มของตนเท่านั้น

สำหรับบริบททางการเมืองภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญถึงปี พ.ศ.2498 นั้น เป็นไปในลักษณะของการถ่วงดุลอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองสามฝ่าย หรือ การปกครองแบบเผด็จการของอำนาจสามฐาน การถ่วงดุลของอำนาจนี้เกิดขึ้นจากการแข่งขันทางอำนาจระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นผู้คุมกำลังตำรวจ และ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งคุมกองทัพบก ส่วน จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้อาศัยการถ่วงดุลอำนาจในระหว่างสองฝ่ายและอาศัยสถานภาพในส่วนที่เกี่ยวกับต่างประเทศ และที่สำคัญคือการสนับสนุนของอเมริกา แต่การแข่งขันกันเพื่อมีอำนาจทางการเมืองระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีความรุนแรงมากขึ้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม เริ่มตระหนักว่าสถานการณ์ทางการเมืองของตนเริ่มไม่มั่นคง จึงได้นำมาตรการและกลไกประชาธิปไตยมาใช้เพื่ออาศัยประชาชนเป็นฐานอำนาจของตน และเพื่อจะถ่วงดุลกับอำนาจของคณะรัฐประหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงได้เริ่มรณรงค์ประชาธิปไตยขึ้น เช่น การเปิดไฮด์ปาร์ค, การเปิดให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญคือ การให้ความสำคัญกับระบบพรรคการเมือง ซึ่ง จอมพล ป.พิบูลสงคราม หวังว่าจะใช้ระบบพรรคการเมืองมาเป็นฐานอำนาจทางการเมืองและเป็นปัจจัยในการต่อรองถ่วงดุลกับอำนาจของคณะรัฐประหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมืองด้วยการประกาศยกเลิกคณะกรรมการนิติบัญญัติ ทั้งนี้เพื่อต้องการจะลดทอนอำนาจและบทบาททางการเมืองของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ หลังจากนั้นจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 เพื่อให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นโดยเปิดเผย แสดงให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง เช่น การเปิดไฮด์ปาร์ค และการจัดตั้งพรรคการเมืองในระยะเวลาไม่ได้เกิดจากเจตจำนงประชาธิปไตยโดยแท้จริง หากแต่เป็นมาตรการ หรือเครื่องมือของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ใช้เป็นฐานอำนาจในการถ่วงดุลกับคณะรัฐประหารเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ก็สามารถปรับตัวเข้ากับการเมืองในระบบพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดี ด้วยการดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลาที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนรัฐบาลในขณะนั้น และโดยตำแหน่งเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลานี้เองที่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ยังคงอาศัยเป็นฐานอำนาจในทางการเมืองได้อยู่ต่อไป และผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 ในครั้งนี้ ก็ได้ทำให้กลุ่มการเมืองต่าง ๆ ได้เริ่มกลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้งหนึ่งด้วยการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น ต่อมาทางรัฐบาลได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ เนื่องมาจากการเลือกตั้งครั้งนี้ปรากฏว่าฝ่ายจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ใช้อิทธิพลเข้าแทรกแซงการเลือกตั้ง นอกจากนี้ ยังมีการทุจริตในลักษณะต่าง ๆ ในหน่วยเลือกตั้งหลายหน่วย ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนและนิสิตนักศึกษา จึงได้มีการเดินขบวนประท้วงผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ และพรรคฝ่ายค้านได้อภิปรายโจมตีรัฐบาล ส่งผลให้ฐานะและคะแนนนิยมของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางวิกฤติการณ์ดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองทั้งสามฝ่ายก็ตกอยู่ในภาวะตึงเครียดอย่างหนัก จอมพล ป.พิบูลสงคราม พยายามจะลดทอนอำนาจของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยการประกาศให้คณะรัฐมนตรีละเว้นจากการเกี่ยวข้องกับผล

ประโยชน์ทางการค้าซึ่งเป็นการตัดรายได้ที่จะเป็นฐานอำนาจทางการเมือง และเพื่อเป็นการเปิดเผยถึงการเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้กลายเป็นจุดแตกหักระหว่าง จอมพล ป.พิบูลสงคราม กับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งทาง จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้อาศัยสถานการณ์ที่ประชาชนและนิสิตนักศึกษาไม่พอใจรัฐบาล สร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง ด้วยการแยกตัวจากฝ่ายรัฐบาล โดยการลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และจากพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งการลาออกของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับการสนับสนุนจากนายทหารชั้นผู้ใหญ่จำนวนหนึ่ง และจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกประเภทที่ 2 นั้นได้แยกตัวออกจากพรรคเสรีมนังคศิลาด้วยเช่นกัน ซึ่งกรณีดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างมาก ความขัดแย้งได้ดำเนินต่อไปถึงขั้นแตกหักด้วยการที่ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 เป็นผลให้เกมการถ่วงดุลอำนาจในระหว่างผู้นำสามฝ่ายต้องสิ้นสุดลง ภายหลังจากการรัฐประหารได้มีการประกาศให้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ยังมีผลบังคับใช้ได้ต่อไปภายใต้เงื่อนไขบางประการ พร้อมกับได้มีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นคณะหนึ่ง โดยคณะรัฐประหารได้เชิญ นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาภายหลังจากที่ได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 แล้ว นายพจน์ สารสิน ได้ปฏิเสธที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้สนับสนุนให้ พลโท ถนอม กิตติขจร เข้าดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ได้เกิดการแข่งขันทางการเมืองภายในหมู่สมาชิกพรรคชาติสังคมซึ่งเป็นพรรครัฐบาลในขณะนั้น จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นว่าจะไม่มีทางแก้ไขสถานการณ์ที่ยู่ยากได้ถ้าหากไม่มีการแก้ไขรูปการปกครองเสียใหม่ ดังนั้น ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ทำการ “ปฏิวัติ” และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ได้ถูกคณะรัฐประหารใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสร้างอำนาจทางการเมืองให้แก่คณะรัฐประหาร ซึ่งโดยเจตนาเริ่มแรกของการกำหนดให้มีสมาชิกประเภทที่ 2 ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 นั้น ก็เพื่อจะเป็นพื้นฐานในการดำเนินการไปสู่ระบอบประชาธิปไตย แต่เจตนาธรรมดังกล่าวได้ถูกแปรเปลี่ยนไป ด้วยการที่คณะรัฐประหารได้ทำการแต่งตั้งข้าราชการประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทหารซึ่งเป็นพรรคพวกของคณะรัฐประหาร เข้าเป็นสมาชิกประเภทที่ 2 เพื่อเป็นฐานอำนาจค้ำจุนเสถียรภาพ และในการรักษาอำนาจทางการเมืองให้แก่รัฐบาล แสดงให้เห็นว่าฝ่ายคณะรัฐประหารไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยแต่อย่างใด และจากโครงสร้างของอำนาจดังกล่าว กล่าวได้ว่า คณะรัฐประหารประสงค์ที่จะยึดอำนาจการปกครองประเทศไว้เฉพาะกลุ่มของตน เช่นเดียวกับที่ คณะราษฎรได้เคยกระทำมาก่อนหน้านั้น โดยมีสมาชิกประเภทที่ 2 เป็นเครื่องมือ เนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

ดังนั้น บริบททางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประชาชนจึงไม่ได้เข้ามามีส่วนรวมในการใช้อำนาจอธิปไตยแต่อย่างใด จึงกล่าวได้ว่าคณะรัฐประหารได้นำรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับความต้องการของคณะรัฐประหาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจของคณะรัฐประหาร และในการรักษาอำนาจของคณะรัฐประหาร โดยอาศัยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่ตน